

לשקר כדי שדבריו יתקבלו

באותו האמורא רק כדי שהדברים יתקבלו, וכל מסכת עדויות בנויה על הנאמנות של איש מפי איש?

ובנוסף יש כאן הטעייה שעלולה לגרום נזק למי שסובר אחרת, ונאלץ לבטל את דעתו רק מפני האדם הגדול שבשמו ההלכה נאמרה?

ואולי צריך לומר שעיקר הנאמנות עומד על החזקה שדרך כלל לא משנים, ולא מצד איסור שקר.

וכאן הרי לא היה מי שהתיר להכין את המאכלים למוצאי הצום קודם זמן המנחה, ובכדי להצילם ממכשול העדיף לותר על המעלה של 'מביא גאולה לעולם'.

אמנם במקום שיש מחלוקות, יתכן שאין היתר לכפות את דעתו ע"י שיאמר את הדברים בשם אדם גדול.

כך יצא - שבדבר שנחלקו בו אסור לשקר, ובדבר שלא נחלקו בו אין מניעה להאמין, כי ממנ"פ כך ההלכה.

כיון דחזא דהו קא מחרפי, אמר להו: אתא איגרתא ממערבא משמיה דר' יוחנן דאסיר. [קט"ו].

יש להבין איך הותר לרבה לשקר ולומר שהגיע אגרת מר' יוחנן שאסור, הרי רק מפני דרכי שלום מצינו היתר כזה?

הגאון **רבי אברהם ארלנגר** שליט"א דן שאולי כדי להציל ממכשול מותר לעשות כך.

כמו שפסק המגן אברהם [קנ"ו סק"ב] שאם שמע דין ונראה לו שהלכה כך, מותר לו לאומרו בשם אדם גדול כדי שדבריו יתקבלו.

אמנם קשה שבסוף מסכת כלה נאמר שהאומר דבר בשם חכם שלא אמרו גורם לשכינה שתסתלק מישראל, ובאבות נאמר שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם?

ומלבד זאת - כל מה שמצינו פעמים רבות שהגמרא מקשה סתירה בדברי האמוראים, לא עלתה על דעתם לתרץ שתלו

כל שבת נחשבת כנישואין חדשים

אמר הגאון **רבי ברוך דב פורסקי** שליט"א - שמבואר כאן שבמאמרו של הקב"ה השבת נהיתה כבת זוג, עם דיני אירוסין בלבד.

ונתחדש בזה דבר נפלא - שצריך לחדש את חלות הנישואין בכל שבוע מחדש!

ולכן בכל כניסת שבת היא נחשבת ככלה הנכנסת לחופה - ורק משום כך מתאים הלשון כלה!

ומפרש עפ"י את דברי הסיפרי [במדבר י"ז] 'וביום שמחתכם - אלו שבתות', ולכאורה מתוה שהרי לא נזכר בתורה דין שמחה בשבת?

אלא צריך לומר שהחיוב שמחה הוא תוצאה מדין כלה שבעלה משמחה - ואם כנים הדברים צריך לראות שאכן השמחה תהיה כפי הראוי לה, ובדברים המשמחים אותה...

ושייד גם להמליץ על זה את המקרא של "לא טוב היות האדם לבדו".

ובזה ניתן להסביר שכל שפע הברכות שהשבת מביאה

ועימה, הרי הם כנדוניה שדרך כלה להביא לנשואיה.

רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא, אמר: בואו ונצא לקראת שבת המלכה!

רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת, ואמר: בואי כלה, בואי כלה! [קי"ט].

המהרש"א פירש שהמקור לכך שיש לשבת הגדרה ודין של 'כלה' - הוא מהמדרש (ב"ר י"א) בשם רשב"י שהשבת אמרה להקב"ה שהוא נתן לכולם בן זוג ורק לה לא נתן, אמר לה הקב"ה כנסת ישראל הוא בן זוג!

אלא שנחלקו האמוראים שבצורה של קבלת שבת.

רבי חנינא נהג כחתן שיוצא לקראת הכלה, באו ונצא.

רבי ינאי סבר שעדיף להמתין שהכלה תבוא אליו כדרך הכלה שבא מבית אביה אל בית בעלה - בואי כלה, [לכתי"ד בב"ק].

ולכאורה צריך להבין הרי מאחר שהשבת נחשבת כבר כנשואה לכנסת ישראל משעה שניתנה להם - א"כ מדוע כל קבלת שבת נחשבת לכניסה לחופה?

היה מתאים יותר לדמות אותה לאישה שבעלה הולך בימות החול וחוזר כל שבת?

מה עושים כשהנעל לוחצת?

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גנאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאים לשוק, והא רבי אחא בר חנינא נפיק? אמר רבי אחא בריה דרב נחמן בטלאי על גב טלאי. [קי"ד].

אדם אחד ניגש לשאול את הגאון **רבי יעקב גליניסקי** צוק"ל מדוע אי אפשר להתחשב בצורכי הדור להתאים את התורה לנחות הציבור?

אמר לו הגר"י הנה כשהנעל לוחצת את הבוהן שגדלה מה עושים? בילדותי היו פותחים 'פתח אוורור', היום קונים נעל חדשה, יש עוד שני אפשרויות, ללכת יחף או עם נעל לוחצת...

אבל אף אחד לא חושב שכדאי לקצר מעט את הבוהן הלוחצת... מדוע?

כי הבוהן היא העיקר! היא חלק מהגוף שלנו! את הפיתרון צריך להתאים אליה, ולא אותה אל הפיתרון!

זה התשובה לשאלה שלך - אצלנו התורה זה חלק מהגוף! לא ניתן לקצץ בה, ניתן להתאים את החיים אליה, ולא אותה לחיים!

אם התשובה הזו לא מספקת אותך, תן לי את שמך ושם אמך, ואבקש מהבורא שיביא אותך אליו לענות לך תשובה טובה יותר.

כמובן שהוא לא חזר...

ההבדל בין לימוד בספר – ללימוד ב'בית ספר'

אמר רב המנונא: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו

העולם עומד אלא על דבר יציב וקבוע - על עול תורה! ולא על לימוד מזדמן.

להבין את רצון ה' שנרמז בתורה

מניין לשנוי בגדים מן התורה? שנאמר 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים' ותנא דבי רבי ישמעאל לימדך תורה דרך ארץ - בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו. [ק"ד:]

הגאון רבי אביגדור מילר זצוק"ל אמר שרואים כאן איך חז"ל התבוננו ולמדו לעומק כל דבר בתורה.

שהרי מלבד המצוות המפורשות בתורה נרמזו בה המון דברים שהם מבטאים את רצון ה'!

וזה דוגמה לדבר - שמצויי ה' שהכנה יחליף בגדים לפני הוצאת הדשן, רואים שיש משמעות לבגדים, ולכבוד שהם מסמלים.

ונתן ללמוד מכאן שגם בשבת צריך בגדים אחרים!

והביא עוד דוגמה - שבתורה מוזכר רק החיוב של ברכת המזון, וממנו למדו שיש סברא שצריך לברך.

וכהיום יש לעם ישראל עבודה רחבה של ברכות הודאות ותפילות, סליחות ופיוטים - לכל זמני השנה והחיים.

כאשר כל אלה הם רק הרחבה של עשיית רצון ה' מתוך רמזים שנרמזו בתורה.

בה תינוקות של בית רבן, שנאמר שפוך על עולל בחוץ וגו', מה טעם שפוך? משום דעולל בחוץ. [ק"ט:]

אנו רגילים למטבע הלשון השגורה בפי חז"ל תינוקות של בית רבן, ומרוב הרגל אין אנו שמים לב אליה ולכאורה המילה 'בית' מיותרת?

[כך ניתן לשאול גם במטבע לשון אחרת 'כתינוק הבורח מבית הספר' - שהתינוק אינו מוכן ללמוד ובורח מן הספר, ומה בא בית להוסיף?]

אומר הגאון רבי יונתן שרגא דומב שליט"א שחז"ל באו לומר לנו שבנקודה הזו טמון סוד חורבנה של ירושלים!

היסוד שבית הוא מקום של קביעות, ובחוץ הוא מקום של ארעי, ותורה חייבת להיות במצב של קבע - עשה תורתך קבע!

כי כל קיום העולם על התורה הוא עומד, ואי אפשר שיהיה

פה נקי שווה יותר מהשגות גבוהות

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן! א"ל רב פפא לאביי: דידי ודידך מאי? א"ל אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא. [ק"ט:]

אם נתפלא איך מגיע לו התגמול, הרי הוא לא מבין מה הערך של המציאה שלו!

ההסבר הוא שהמלך משלם לפי המדדים שלו ולא לפי המוצא, כך גם בלימוד התורה הקדושה - שאין לבן אנוש מושג בעוצם חשיבותה הנוראה.

ה' משלם על לימודה, גם למי שלא מבין את ערך מעשיו, ולא השקיע בהכנה רבה כ"כ.

אבל העיקר שלא יהרוס את האבן היקרה!

כלומר שלא יטנף את פיו בדיבורים אסורים - ואכן הנזק המצוי של דיבורים אסורים, גובר על התועלת של ההכנות והדבקות, ולכן תורתם של תינוקות של בית רבן - שפיותיהם עדיין נקיות יותר, מעמידה את העולם.

יש להבין איך יתכן שתינוקות קטנים שאין להם הבנה מעמיקה בכל סודות התורה, ודביקות בה' - שווים יותר מכולם, והם אלו שמחזיקים את העולם?

מן החפץ חיים זצוק"ל מתרץ זאת במשל לאדם עני שמצא אבן חן יקרה ונדירה, והתברר שהיא מתאימה לכתרו של המלך.

המלך ששמח על האבן המיוחדת - הוקיר אותו מאוד, מינוי נכבד, ותשורה מתאימה.

לשרוד עם עונת חשדות

וא"ר יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו. [ק"ח:]

הגאון רבי יוסף יוזל הורביץ זצוק"ל [הסבא מנובהרדוק] הזהיר שלא כל אחד מסוגל לעמוד בניסיון כזה, ולשרוד עם עונת חשדות.

והסכנה הגדולה היא שהנחשד עצמו עלול להשתכנע - שהוא אדם לא הגון, והתדמית השלילית תדרדר אותו להתנהגויות כאלו.

הפתרון המומלץ ביותר להתעלות הוא - שהות בסביבה תומכת! כך שגם במקרה בו הוא באמת נכשל ח"ו, ולא רק חושדים אותו - כיון שסביבתו נותנת בו אימון שיוכל להתעלות - התמיכה הזו תעניק לו עוצמה פנימית שתעזור לו לעמוד איתן מול הניסיונות הבאים.

רבן - שפיותיהם עדיין נקיות יותר, מעמידה את העולם.

המלך ששמח על האבן המיוחדת - הוקיר אותו מאוד, מינוי נכבד, ותשורה מתאימה.

עונג שבת משפיע על כל עבודת ה'

הגאון רבי איזיק שר זצוק"ל מקדים בדבר מעניין - שהמאמר של רבי יהודה בן תימא בו פותח הטור - מובא בש"ס רק פעם אחת במסכת פסחים [ק"ב]. על דברי ר' פפא הללו! והדבר טעון ביאור!

ההסבר הוא שאחד המפריעים הגדולים ביותר לעבודת ה' היא העצלות - היסוד של העצלות נובע מעצבות [כך כתב מהר"ח בשערי קדושה].

במה מענגו? רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמי' דרב אמר בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומין. רב חייא בר אשי אמר רב אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג!

מאי היא? א"ר פפא כסא דהרסנא. [ק"ח:]
איך יתכן שעם דבר כל כך מועט זוכים לשכר כ"כ מופלג שמובטח למענג את השבת?

השפעת חבגדים על האדם

מניין לשני בגדים מן התורה. [קי"ד.]

הגאון **רבי ישראל מאיר דרוק** שליט"א עורר על השפעתו המכרעת של הביגוד על אורח חייו של בן תורה.

והביא את מה שארע במדבר עם העמלקים שבאו להלחם עם ישראל, ובשביל לבלבל את האויב הם שינו את לשונם ודיברו בלשון הכנענים. היהודים הבחינו שהלבוש שלהם אינו של כנענים אלא של עמלקים - ולכן התפללו באופן כללי - "וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן נתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם" [במדבר כ"א ב]. ולכאורה ההתנהגות שלהם תמוהה - אם כבר מתחפשים, הדבר הראשון שצריך להשקיע בו הוא התפאורה של הבגדים?

כששאל את **מרן הגראי"ל שטינמן** זצוק"ל ענה לו שכנראה הם לא היו מסוגלים - כי הבגדים הם חלק מהמהות שלהם!

הגאון **רבי דן סגל** שליט"א אמר שיתכן והם חששו שאם הם ישנו את בגדיהם, גם המהות שלהם תשתנה - והם יהיו פחות עמלקים...

ת"ח צריך ביגוד חולם ולא מפואר

ואמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה, שנאמר "כל משנאי אהבו מות" אל תקרי משנאי, אלא משניאי. [קי"ד.]

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הוכיח שת"ח חייב להקפיד על הופעה מכובדת - מכך שהתביעה על יוסף היתה שסלסל בשערו כשאביו מתאבל.

משמע שבזמן רגיל לא היתה עליו תביעה אם היה נוהג כך.

אכן **מרן הגראי"ל שטינמן** זצוק"ל הדגיש שהכוונה לביגוד נקי ורגיל - אבל לא להתפאר יותר מיד.

בגמרא כתוב 'אוי לו למי שבניו נקבות' וכתוב בראשונים [עי' מאירי] שהכוונה היא שמתנהגים כנקבות, אבל הבעיה היא שלפעמים הם יותר גרועים מנקבות...

ואמר **שמרן החזו"א** סיפר לו על אחד [שאינו רוצה להזכיר את שמו] שאמר לו [לחזו"א] שזה חילול ד' שלרב אין את הבית הכי יפה בעיר. הגיב החזו"א - אני אומר בדיוק להיפך - שזה חילול ד' אם יש לרב את הבית הכי יפה, כך גם לגבי הביגוד לא צריך את הכי יפה.

בגד של ת"ח

הא בגלימא הא בלבושא. [קי"ד.]

מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל אמר **שהחזון איש** זצוק"ל נקט שצריך ללכת עם מלבוש ארוך משום צניעות, [כמבואר בגמרא ב"ב], ובאמת הרבנים בליטא לפני המלחמה היו הולכים במלבוש, ארוך כמעט עד הריצפה.

והוסיף שיש בזה הגנה מסוימת מההשפעה הקלוקלת של הרחוב - כי ההופעה מחייבת, וזה שייך גם בחליפה קצרה.

[הגאון **רבי מרדכי זילברברג** שליט"א סיפר שכאשר מרן החזון איש זצוק"ל הורה למרן שיש לת"ח ללכת עם חליפה ארוכה - לא היתה לו אפשרות לרכוש חליפה חדשה, והרבנית קנתה פיסת בד להאריך את חליפתו הקצרה].

ראשית ההתגברות על הטבע החומרי והגס מתחיל בעקירת העצבות מהלב, ע"י השלטת כוחות הנשמה הנעלים, שמשמחים לב ונפש.

אמנם בעולם החשוך הזה - קשה למצוא את אור ההתענגות על ה', לכן באה מצוות עונג שבת - יום שכולו אור, לשאוב ממנו שמחה לכל ימי השבוע!

אשר על כן אדם שמשקיע בו ככל יכולתו, ועוסק בזה בשמחה, אפילו אם הוא מסוגל להכין רק דגים קטנים, ההשפעה של הפעולה הזו תעניק לו חיות ותמריץ בעבודת ה'.

הכוחות שיזרמו בו, יעזרו לו להתגבר על מידת העצלות, ויוכל להכפיל את עבודתו.

אם ההשפעה של מצות 'עונג שבת' כ"כ עצומה, מובן היטב מדוע מובטח לו הטבות מופלגות.

עלינו ללמוד ממאורות השמים

אמר ר' אבהו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו ק"ש שחרית וערבית, שנאמר - הוי משכימי בבקר שכר ירדפו וגו', וכתוב - והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל ה' לא יביטו, וכתוב - לכן גלה עמי מבלי דעת. [קי"ט:]

וברש"י והיה כנור ונבל. בסיפיה דקרא ואת פועל ה' לא יביטו - לא שמו לב ליחד שמו על בריותיו.

צריך להבין מה השייכות של התבוננות במעשי ה' - לאמירת ק"ש שחרית וערבית?

מסביר הגאון **רבי שמואל יעקב בורשטיין** זצוק"ל שהכוונה היא למה שאמר משה רבנו [בפרשת ניצבים] כאשר הזהיר את כלל ישראל - "העדוטי בכם היום את השמים ואת הארץ".

ורש"י שם מפרש - אמר להם הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמה שנו את מדתם? שמה לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם, כענין שנאמר וזרח השמש ובא השמש? הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמה שנתה מדתה? שמה זרעתם אותה ולא צמחה? או שמה זרעתם חטים והעלתה שעורים?

ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד, אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פורענות, לא שנו את מדתם, אתם, שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות, על אחת כמה וכמה.

ולכאורה מה ההשוואה - הרי מאורות השמים הם מעשי הבורא, ולנו יש ניסיונות?

אך האמת היא שבגמרא בחולין [ס'] דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתו נבראו בדעתו נבראו בצביונם נבראו שנאמר "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" אל תקרי צבאם אלא צביונם.

ומבואר שהיה להם סוג של בחירה, ועלינו ללמוד מהם, שעושים רצון קונם בששון ושמחה!

מי שמתבונן בהם כראוי - ומבין מה הוא רואה, יוכל להתחזק להשכים כל יום ולומר ק"ש שחרית וערבית, והתביעה עליהם היתה גלה עמי מבלי דעת - שלא התבוננו כראוי!

חדש!

ניתן להשתתף בהוצאת העלון - ולזכות בזיכוי הרבים לתרומות בנדרים פלוס באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות: peninim88@gmail.com הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים